

l'Abellerol

Es posa en marxa el SOCC, un nou programa per al Seguiment d'Ocells Comuns

El SOCC és el nou programa de seguiment impulsat des del GCA amb l'objectiu de conèixer les tendències temporals de les poblacions d'ocells comuns a Catalunya, factor essencial per poder determinar l'estat de conservació de les diferents espècies i dels seus hàbitats.

El SOCC (Seguiment d'Ocells Comuns a Catalunya) es basa en la realització d'un itinerari de cens de 3 km a peu, al llarg del qual l'observador ha de comptar i anotar tots els individus de cada espècie que vagi detectant, ja sigui visualment o auditivament. Durant el cens no s'ha de fer cap estima de distàncies entre l'observador i l'ocell, ni tampoc separar els ocells en funció de l'edat o el sexe, ni fer descripcions de l'hàbitat, només cal identificar els ocells

i comptar el nombre d'exemplars que es vagin trobant de cada espècie. Aquest projecte fa un especial èmfasi en la senzillesa del mètode de cens, però sense deixar d'establir les necessàries pautes d'estandardització que permetin la posterior anàlisi rigorosa de les dades. Tot per aconseguir que el màxim nombre d'ornitòlegs s'engresqui a participar en un projecte amb clares aplicacions en el món de la conservació.

(pàg. 6)

Mosquiter fosc *Phylloscopus fuscatus* nova espècie anellada

El dia 15 de novembre de 2001, durant la campanya de migració postnupcial del Sot del Fuster, Vilanova de la Barca (Segrià), es va anellar un exemplar de Mosquiter fosc *Phylloscopus fuscatus* és la primera citació d'aquesta espècie per a Catalunya.

(pàg. 13).

Ornitològic

Sumari

Editorial

La importància dels programes de seguiment 2

Notícies 3

- S'ha creat el Comitè Avifaunístic Català
- Renovació total de la pàgina web del GCA
- Signat un conveni amb la Universitat de Barcelona
- Lars Svensson proposa *Phylloscopus ibericus*

Organització i utilitats del monitoratge de les poblacions d'ocells 4

Nou programa de seguiment per conèixer les tendències temporals de les poblacions d'ocells comuns a Catalunya: el SOCC 6

El treball de camp de l'Atlas es prorroga un any 8

Un mal any per a la Merla *Turdus merula*? 10

Novetats avifaunístiques

- Crònica Ornitològica Octubre – Desembre 2001 11
- Mosquiter fosc *Phylloscopus fuscatus* 13

Novetats bibliogràfiques

- Identification Guide to North American Birds 14
- Els Ocells del Segre a la Seu 15

Agenda 16

EDITORIAL

l'Abellerol

Butllet de contacte del
Grup Catal d'Anellament
n m. 15
hivern 2001-02

Comit Editorial
Ra I Aym
Gabriel Gargallo

Responsables de seccions
Carles Barriocanal
Ricard Gutierrez
Sergi Sales

Revisi d'estil
Ra I Aym

Col·laboradors
Oriol Baltà, David Bigas, Joan Estrada,
Santi Guallar, Sergi Herrando
Vittorio Pedrochi

Disseny i maquetaci
Lluc Juli

Edita
Grup Catal d'Anellament

Museu de Zoologia
Passeig Picasso, s/n
08003 Barcelona
Tel.: 93 319 42 79

C/Girona, 168, ent. 5a
08037 Barcelona
Tel.: 93 458 78 93

Correu electrònic: gca@grupcatala.org
Pàgina web: www.grupcatala.org

El Grup Catal d'Anellament (GCA) és una entitat constituïda amb la finalitat d'estudiar la biologia i la migració dels ocells que nien, passen o hivernen a Catalunya mitjançant tècniques de marcatge científic.

© 2001 Grup Catal d'Anellament
Dipòsit legal: 12371-01
Fotomecànica: Aura Digit
Impressió: Gràfiques Barceloneta

Les opinions dels autors de les col·laboracions que apareixen en aquest butllet corresponen exclusivament al seu criteri personal, excepte les que siguin en el seu caràcter de directius del GCA.

La importància dels programes de seguiment

Aquest desembre passat ha estat un dels mesos més freds dels darrers anys i aquest hivern, en particular, també ha estat d'una cruessa poc habitual. Ens hem de remuntar a l'hivern de 1984-85 per trobar temperatures tan fredes. Aquestes condicions meteorològiques tan adverses han afectat de forma desigual les nostres poblacions d'ocells i hem tingut coneixement d'episodis puntuals com la mortalitat massiva d'ocells atropellats a les comarques de Lleida, la irrupció de fredelugues a molts indrets i l'entrada d'ocells rars com algunes oques i mosqueters siberians. A casa nostra la bibliografia ornitològica és escassa en el tema dels efectes del fred sobre els ocells. Remenant entre llibres i separates podem trobar només algunes cròniques comarcals que deixen constància dels efectes de la darrera onada del gener de 1985. Així, per exemple, Toni Borràs i Toni Cabrera en un article publicat a la revista *Dovella* l'any 1987 explicaven què va passar amb els ocells a les conques del Llobregat-Cardener. L'Albert Pujol també va deixar testimoni de la rigurositat d'aquell mateix hivern sobre els ocells dels Salats i Muntanyans de Torredembarra, assenyalant l'entrada d'ocells poc habituals per la zona i els efectes desmesurats de la caça. Finalment, pel que fa a dades d'anellament aplicades coneixem, per exemple, que els pardals mediterranis no estan acostumats a les gelades i precisament una anàlisi captura-recaptura de les dades d'ocells de l'estació de Tiana, publicada per Joan Carles Senar i José Luis Copete el 1995 (*J. Applied Statistics* 22: 1069-1074) demostrava una alta mortalitat d'aquesta espècie també durant l'hivern de 1984-85.

Aquests i molts altres exemples són contribucions sobre el tema; de tota manera tenim encara molts interrogants i sobretot una manca d'informació general sobre l'estat de conservació de moltes espècies d'ocells i els factors que hi influeixen. No sabem per exemple, si la situació de la Tórtora (*Streptopelia turtur*) és tan greu com podem intuir en les nostres sortides de camp. Aquesta espècie, és realment tan escassa a tot arreu? S'hauria de deixar de caçar? En quins llocs manté encara unes bones densitats? Malauradament, fins ara, no disposàvem d'eines adequades per estudiar i quantificar els efectes del fred, la contaminació, el canvi climàtic, els canvis en els usos agropecuaris, l'impacte de la caça, etc. A partir d'aquest moment, però, aquesta situació farà un canvi radical. En aquest volum de l'Abellerol presenta el programa pel Seguiment d'Ocells Comuns a Catalunya (SOCC) que aportarà dades sobre les tendències poblacionals dels ocells. Aquest projecte, conjuntament amb el programa SYLVIA, proporcionarà informació de primera mà sobre la situació dels nostres ocells i, per tant, té unes implicacions directes sobre la seva conservació. Des del GCA hi ha la intenció d'establir diversos programes de seguiment que es complementin entre ells, de manera que l'Atlas, el SYLVIA i el SOCC aportin informació valuosa sobre l'evolució de les poblacions dels ocells i del grau de conservació dels ambients on viuen.

NOT CIES

S'ha creat el Comitè Avifaunístic Català

El passat 18 d'octubre de 2001 es va crear el Comitè Avifaunístic Català (CAC). Una de les principals funcions d'aquest comitè és la d'estudiar aquells taxons que no són rars en altres àrees d'Espanya, però que resulten excepcionals a les terres catalanes.

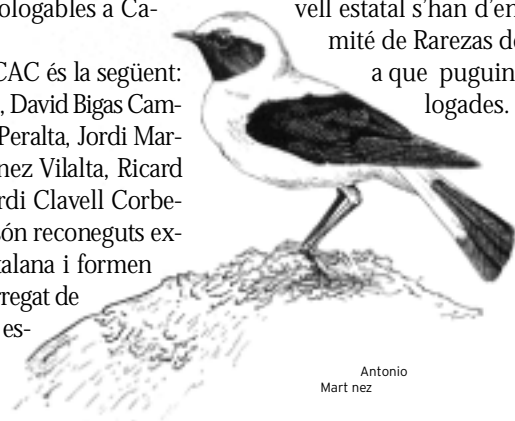
Les funcions del CAC són tres:

- Determinar tot el que fa referència a llistes patró i categoritzacions de l'avifauna catalana.
- Actualitzar el llistat de taxons homologables a Catalunya.
- Revisar les citacions de taxons del llistat d'espècies homologables a Catalunya.

La composició del CAC és la següent: Josep Manel Arcos Pros, David Bigas Campas, José Luís Copete Peralta, Jordi Martí Aledo, Albert Martínez Vilalta, Ricard Gutiérrez Benítez i Jordi Clavell Corbera. Tots els membres són reconeguts experts en l'avifauna catalana i formen l'equip de treball encarregat de dur a terme les tasques esmentades.

Com que el Comitè ja ha començat a avaluar citacions que requereixen homologació a Catalunya, us encoratgem a que, quan tingueu observacions d'exemplars de taxons homologables a Catalunya (vegeu <http://www.grupcatala.org/monitoratge/anuari.htm>) les envieu al GCA amb tota la informació disponible (descripcions i dibuixos o esquemes de camp, fotografies) per tal que puguin ser trameses al Comitè Avifaunístic Català i aquest pugui procedir a l'homologació de les que tinguin garanties.

D'altra banda, recordeu que les observacions de taxons homologables a nivell estatal s'han d'enviar al Comitè de Raritats de la SEQ per a que puguin ser homologades.

Renovació total de la pàgina web del GCA

Des del passat 15 de gener està en funcionament una nova pàgina web del GCA. Entre altres coses, s'ha canviat completament el disseny de la pàgina per adaptar-lo a la nova imatge corporativa i per fer-lo més atractiu. També s'ha refet l'estructura per fer-la més entenedora, a la vegada que s'han actualitzat i afegit nous continguts per tal de satisfer les necessitats de tots els socis. La nostra intenció és mantenir la pàgina web actualitzada amb la màxima freqüència, tot i que encara hi ha algunes parts en construcció, que s'afegiran tan aviat com sigui possible.

S'ha renovat completament el Joc d'Identificació d'Ocells. El concurs ara té una durada total d'un any, i consta de 12 blocs que coincideixen exactament amb els 12 mesos de l'any. Cada bloc constarà de dues fotografies d'ocells. Cada 3 mesos, es decidirà un guanyador parcial i al 31 de desembre de 2002, es decidirà el guanyador final, que serà el concursant que hagi obtingut una puntuació més elevada en el conjunt de l'any. Els guanyadors dels premis parcials rebran un llibre de temàtica ornitològica mentre el guanyador final rebrà un telescopi model ATS 65 amb ocular 20-60xS cedit per Esteller-SWAROVSKI.

Signat un conveni marc de col·laboració entre el GCA i la Universitat de Barcelona

Recentment la Universitat de Barcelona i el Grup Català d'Anellament han signat un conveni marc de col·laboració entre les dues institucions. Aquest conveni té com objectiu permetre intercanvis de col·laboració entre el GCA i el Departament de Biologia Animal de la UB en relació a projectes de recerca o formació en àrees d'interès comú. Així doncs, a partir d'ara, el GCA i Departament de Biologia Animal de la UB disposen d'un marc de relació ben definit que ha de servir per impulsar tota mena de projectes d'investigació i formació en el camp de l'ornitologia.

Lars Svensson proposa Phylloscopus ibericus

Acaba d'aparèixer publicat un article de Lars Svensson (Bull. B.O.C. 121: 281-296) sobre el Mosquiter Ibèric, conegut com a Phylloscopus brehmiides que es va suggerir la seva separació de Phylloscopus collybita. En aquest article, Svensson proposa com a nom correcte Phylloscopus ibericus i aporta nova informació sobre com identificar correctament aquest taxó tan conflictiu. Per a més informació consulteu a www.grupcatala.org/utilitats/clauibericus.htm

Ja reps els Butllet Electr nic?

Des del 6 de novembre del 2000 el GCA envia regularment als socis que tenen correu electr nic un butllet electr nic. Fins a l'actualitat hem enviat 50 butlletins que aporten informació relativa al m n de l'anellament i l'ornitologia en general. Tothom qui tingui correu electr nic i vulgui rebre aquest butllet gratu t, nom s cal que ens faci arribar la seva adreça de correu electr nic a gca@grupcatala.org

EL SEGUIMENT INTEGRAT DE LES POBLACIONS D'OCELLS

Organització i utilitats del monitoratge de les poblacions d'ocells

El seguiment integrat de les poblacions d'ocells és una eina que serveix per avaluar l'estat de conservació de la nostra avifauna i dels seus hàbitats, detectar les tendències negatives i determinar els factors ambientals que hi ha al darrera.

Seguiment o monitoratge són termes científics cada cop més coneguts. Hores d'ara, ja no se'ns fa estrany sentir que s'ha fet un seguiment d'una espècie per veure si presenta una tendència positiva o negativa, o que, gràcies al monitoratge d'un grup d'organismes, es pretén saber quina és la qualitat ambiental d'una zona. Però, què és en realitat el monitoratge i per què serveix?

El seguiment en sí no és un fi, sinó una eina, un mitjà per conèixer quins són els canvis que es produeixen al llarg del temps i/o l'espai, canvis que, en el cas que ens ocupa, fan referència a les poblacions d'ocells. Comencem, però, amb un exemple que ens pot ajudar a entendre millor com s'organitza i quina utilitat té el seguiment integrat de les poblacions d'ocells.

Un dels sistemes de monitoreig més antics, encara que ningú el reconeixeria per aquest nom, és el meteorològic. En efecte, des de fa molts anys, hi ha establertes una sèrie d'estacions que periòdicament mesuren variables atmosfèriques (temperatura, humitat relativa, intensitat del vent, radiació, etc.). Gràcies a aquestes mesures es pot estudiar com varien aquestes variables d'un indret a un altre i d'un moment a un altre. Al final, l'anàlisi conjunt de totes les dades ens permetrà caracteritzar la climatologia de cada zona, saber com funciona l'atmosfera i, fins i tot, predir el temps que farà.

El seguiment de paràmetres biològics és més recent, de fa uns 50 anys a tot estirar, i dins d'aquests, els ocells han estat, per la seva popularitat i la seva relativa facilitat d'estudi, uns dels organismes en els que més s'ha treballat. Els seguiments d'ocells acostumen a perseguir dos objectius: **1**) identificar l'es-

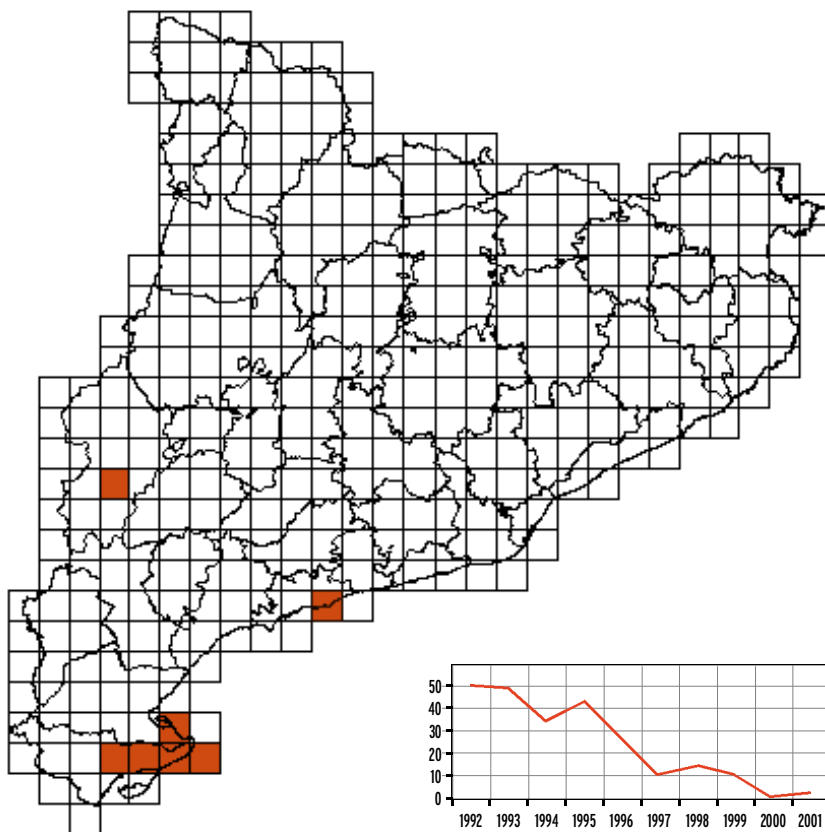

tat de conservació de les espècies i **2**) avaluar la qualitat ambiental del territori gràcies al paper indicador d'aquest grup d'organismes.

Això és el que desitgem saber, i no només pel sol fet de conèixer i comprendre el que ens envolta sinó també, i molt especialment, per mirar de corregir tot allò que no va tan bé com voldriem. Com passa amb la meteorologia, el monitoratge de les poblacions d'ocells té diferents vessants en funció dels paràmetres que són objecte d'estudi: la distribució espacial, les tendències temporals, les variables demogràfiques, els patrons migratoris, etc.

En el marc del creixent interès de la societat catalana per conèixer l'estat de conservació del seu patrimoni natural, el Grup Català d'Anellament està duent a terme tot un seguit de programes de monitoratge d'ocells, esdevenint així la principal entitat de referència en la matèria a Catalunya. Actualment, aquests programes de seguiment són: **1**) l'Atles d'Ocells Nidificants de Catalunya,

dissenyat amb l'objectiu de conèixer la distribució de les espècies d'ocells nidificants; **2**) el Seguiment d'Ocells Comuns a Catalunya (SOCC), programa dissenyat amb l'objectiu d'avaluar les tendències temporals de les poblacions d'ocells comuns, que començarà a funcionar aquesta mateixa primavera i del que en parlem en el següent article; **3**) el projecte SYLVIA, centrat en el seguiment dels paràmetres demogràfics poblacionals i **4**) les Campanyes de Migració, pensades amb l'objectiu d'estudiar el fenomen migratori. Cadascun d'aquests projectes aporten dades per l'objectiu esmentat, però la relació entre cadascun dels programes de seguiment i l'objectiu a aconseguir no està tan compartimentada com podria semblar. Així, per exemple, l'Atles d'Ocells Nidificants pot esdevenir una eina de gran utilitat per avaluar els canvis en la distribució de les espècies mitjançant la comparació entre les dades de l'Atles actual i les de l'antic Atles d'Ocells Nidificants (el qual

Pau i Aymeri

Àrea de distribuci del Repicatalons *E. schoeniclus witherbyi* a Catalunya durant l' poca de nidificaci i evoluci del nombre de captures a l'estaci de Canal Vell, Delta de l'Ebre, en el per ode 1992-2001.

mostrava la distribuci de les espècies entre els anys 1975 i 1983), el SOCC pot aportar dades referents a la distribuci de les espècies i el SYLVIA i les campanyes de migraci permeten estudiar aspectes prou interessants sobre tendències temporals. Per acabar de lligar el conjunt, tenim l'Anuari d'Ornitologia de Catalunya, autèntic detector de patrons que "surten de la normalitat" i, per tant, complement destacat per a la resta de seguiments, que necessàriament s'han de centrar en pautes de caire més general.

I arribem a la paraula més estranya del títol d'aquest article però, almenys en aquest cas, gens mancada de con-

tingut: "integrat". És prou evident que la distribuci espacial, la demografia, les tendències temporals, etc. no són paràmetres deslligats els uns dels altres. Per exemple, la reducci en l'àrea de distribuci d'una espècie pot estar estretament associada amb una tendència temporal negativa en la seva abundància i els patrons demogràfics poden mostrar-nos en quin grup d'edat s'està donant aquesta regressió. A més, es pot analitzar quina relació hi ha amb els canvis ambientals (d'usos del sòl, cicles meteorològics, relacions amb altres organismes, etc.) produïts simultàniament a la reducci de l'àrea de distribuci de l'espècie. Per tant, i lligant amb l'inici

de l'article, l'anàlisi conjunt dels diferents paràmetres estudiats es fa de forma anàloga a com ho fan els meteoròlegs quan, analitzant en conjunt totes les variables atmosfèriques, acaben caracteritzant el clima i proporcionant models predictius del temps que farà. Aquesta avaluaci conjunta dels resultats de tots els programes de seguiment és el que anomenem monitoratge integrat i el seu objectiu final, determinar l'estat de conservaci de les espècies i dels ambients on viuen.

Fins aquí, el monitoratge integrat de les poblacions d'ocells sembla un conjunt de projectes interrelacionats i amb clares aspiracions científiques aplicades a la conservaci. Però no pretén ser només això. Tot aquest conjunt de sistemes de seguiment no es duu només a terme des de l'Oficina Tècnica del GCA, sinó que té el seu pilar en els ornitòlegs catalans, que amb el seu treball de camp i sota unes directrius i objectius comuns permeten que el seguiment sigui avui una realitat carregada d'interès. Com a exemple de participaci, l'Atlas d'Ocells Nidificants, en el que ja han col·laborat més de 400 ornitòlegs i que està previst acabar durant l'any 2002.

Agraïments

El nostre agraïment més sincer a tots els col·laboradors dels programes de seguiment del Grup Català d'Anellament, sense els quals, aquests programes senzillament no existirien.

Els programes de seguiment d'ocells que es duen a terme des del GCA estan coordinats amb l'ajut del Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya i hi donen suport les següents persones i institucions: Fundaci Territori i Paisatge, SEO/BirdLife, Ajuntament de Banyoles, Ajuntament de Terrassa, DEPANA, PN Cadí-Moixeró, PN Delta de l'Ebre, PN Cap de Creus, PN Aiguamolls de l'Empordà, ZV Garrotxa, PNIN de l'Albera, PN Montseny, PN Montnegre-Corredor, PN Garraf, PN Sant Llorenç de Munt, PC Olèrdola, Jordi Giró, Parc de Collserola, Parc Serra de Marina i el Parc Serralada Litoral.

EL SEGUIMENT D'OCELLS COMUNS A CATALUNYA (SOCC)

Nou programa de seguiment per conèixer les tendències temporals de les poblacions d'ocells comuns a Catalunya

El SOCC és el nou programa de seguiment impulsat des del GCA amb l'objectiu de conèixer les tendències temporals de les poblacions d'ocells comuns a Catalunya, factor essencial per poder determinar l'estat de conservació de les diferents espècies i dels seus hàbitats. El SOCC és obert a tots els ornitòlegs que vulguin participar-hi mitjançant la realització, només quatre vegades a l'any, d'un senzill itinerari de cens.

L'objectiu del SOCC

Com tots sabeu, des de fa uns anys el GCA està coordinant tot un seguit de projectes de seguiment centrats en diferents aspectes de la dinàmica de les poblacions d'ocells, com ara la seva distribució geogràfica (Atles d'Ocells Nidificants de Catalunya), els paràmetres demogràfics (SYLVIA) o els patrons migratoris (Campanyes de Migració). L'experiència ha estat molt positiva, tant pel que fa a la participació com als resultats i, a poc a poc, les dades recollides van ajudant a configurar una imatge de l'estat de conservació dels ocells a Catalunya. Hi ha, però, un aspecte molt important de la dinàmica de les poblacions d'ocells que calia no deixar de banda: els canvis en la seva abundància al llarg del temps. De fet, quantes vegades ens hem preguntat si una espècie determinada era abans més abundant que ara, o a la inversa?

Qualsevol dels programes citats anteriorment pot aportar informació d'interès per contestar aquesta pregunta, però cap d'ells ha estat específicament dissenyat per obtenir aquest tipus d'informació. Així, per exemple, els canvis en la distribució de les espècies observats entre diferents atles estan sovint associats amb canvis en la seva abundància, però els atles no són l'eina més adequada per copsar aquesta mena de canvis. N'és un exemple el cas del Papamosques gris *Muscicapa striata* al Regne Unit, on, entre els dos atles d'ocells nidificants (1968-72 i 1988-91), hi ha hagut una regressió en l'àrea de la distribució del 6%, mentre que, per al mateix període i àrea, el Common Bird Census (el segui-

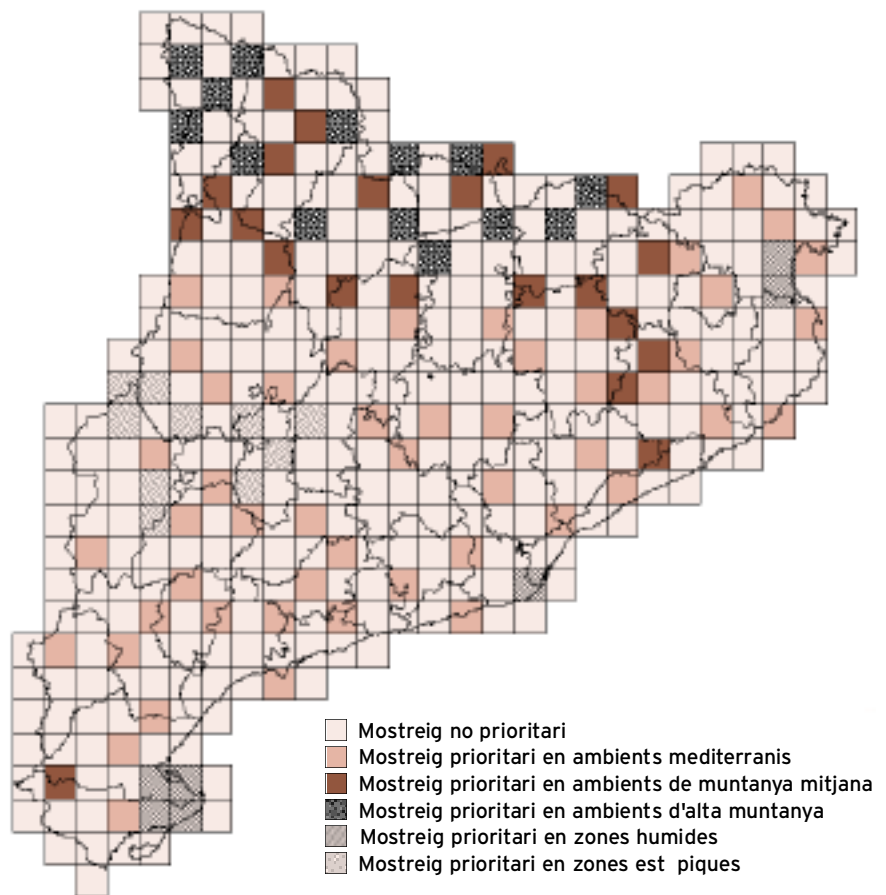

Figura 1. Localització de les quadrícules SOCC. L'itinerari SOCC es pot realitzar a qualsevol quadrícula catalana, però fer-ho en els ambients i quadrícules de mostreig prioritari resulta especialment interessant per garantir la representació dels diferents ambients del territori.

ment d'ocells comuns més antic del món) trobava una reducció en l'abundància del 60-70%. Per tant, aquests dos sistemes de seguiment aporten bàsicament una informació diferent sobre una mateixa espècie però, alhora, complementària. De forma similar, la metodologia i cobertura del SYLVIA no permeten que aquest

programa sigui el més adequat per determinar els canvis temporals en l'abundància de molts ocells, en especial per espècies que no siguin molt abundants o que, tot i ser-ho, no cauen fàcilment a les xarxes.

Per tant, des del GCA hem pensat que existia un buit que calia cobrir amb un

Vittorio Pedrocchi

Pit-roig
Erithacus rubecula

projecte específicament pensat per assolir aquests objectius dins el territori català. Així neix el SOCC (Seguiment d'Ocells Comuns a Catalunya), un programa que té com a principal objectiu conèixer les tendències temporals de les poblacions d'ocells comuns de Catalunya, aspecte clau per poder determinar l'estat de conservació de moltes espècies i, gràcies al seu paper indicador, dels ambients on viuen. L'experiència acumulada en els projectes de seguiment existents en el nostre i en altres països ha estat de gran utilitat per dissenyar acuradament un programa que pretén assolir amb èxit aquests objectius. Així, el SOCC fa un especial èmfasi en la senzillesa del mètode de cens, però sense deixar d'establir les necessàries pautes d'estandardització que permetin la posterior anàlisi rigorosa de les dades. Tot per aconseguir que el màxim nombre d'ornitòlegs s'engresqui a participar en un projecte amb clares aplicacions en el món de la conservació.

El Funcionament del SOCC

El SOCC es basa en la realització d'un itinerari de cens de 3 km a peu (de 2 a 2:30 hores de durada), al llarg del qual l'observador ha de comptar i anotar tots els individus de cada espècie que vagi detectant, ja sigui visualment o auditivament. Durant el cens no s'ha de fer cap estima de distàncies entre l'obser-

vador i l'ocell, ni tampoc separar els ocells en funció de l'edat o el sexe, ni fer descripcions de l'hàbitat. Simplement cal recórrer lentament l'itinerari, identificar els ocells i comptar el nombre d'exemplars que es vagin trobant de cada espècie.

Un aspecte fonamental del SOCC, i que el diferencia d'altres programes de seguiment, és que no té una data d'inici i una d'acabament, sinó que és continu; requereix un esforç reduït, de 4 matins / any, però repetit any rere any. A diferència de la major part del sistema de seguiment, el SOCC no només contempla l'estudi de les tendències poblacionals durant la temporada de nidificació, sinó també durant la d'hivernada. Concretament consta de 2 censos en temporada de nidificació (el primer del 15 d'abril al 15 de maig, i el segon del 15 de maig al 15 de juny) i 2 durant la d'hivernada (un al desembre i un altre al gener).

El SOCC pren les quadrícules UTM 10x10 km com a base per determinar les zones de mostreig, és a dir, per situar adequadament els itineraris en el territori. Com la majoria dels programes de seguiment, el SOCC estableix una sèrie de quadrícules de mostreig prioritari per garantir una bona representativitat de les principals regions ornítiques de Catalunya (alta muntanya,

muntanya mitjana, mediterrània, estèpica i zones humides). La selecció de la zona on es fa l'itinerari la realitza el mateix col·laborador, que pot escollir dues modalitats d'implicació en el projecte: **1**) fer un cens prioritari (és a dir, triar una quadrícula prioritària i fer l'itinerari a la regió ornítica assignada per a aquella quadrícula) (Figura 1) o **2**) fer un cens no prioritari (en una quadrícula prioritària però fora de la regió assignada o a qualsevol altra quadrícula del territori català).

Com podeu veure, per participar en el SOCC només cal que trieu on voleu fer l'itinerari i posar-vos en contacte amb el coordinador del projecte. El SOCC, a més, és una eina útil per treballar a nivell local, de tal forma que tots podreu conèixer quins canvis es produeixen al llarg del temps a la zona on heu situat el vostre itinerari i comparar-la amb tendències d'abast més ampli, que s'anitzaran des de l'Oficina Tècnica del GCA i que sempre tindreu a la vostra disposició.

Des del GCA us encoratgem a participar en el SOCC, un projecte creat tenint molt present la necessitat de compaginar a la vegada el rigor en la presa de dades amb un mètode i disseny atractius per als ornitòlegs catalans, dos punts fonamentals per a l'assoliment dels objectius marcats. Si voleu més informació sobre el SOCC, podeu demanar-la directament al coordinador del programa o consultar la web del GCA www.grupcatala.org/monitoratge/socc.htm.

Agraïments

A tots aquells que han contribuït a donar forma a aquest projecte, molt especialment a R. Aymí, L. Brotons, J. Estrada, M. Flade, V. Fouces, G. Gargallo, F. Jiguet, J.A. Kalas, F. Llimona, S. Mañosa, A. Martínez Vilalta, F. Pàramo, V. Pedrocchi, P. Pons, C. Stefanescu, A.V. Strien, S. Svensson, R.A. Väisänen i L. Ximenis. El SOCC és un projecte del GCA coordinat amb el suport del Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya.

SERGI HERRANDO

Coordinador del programa SOCC
Telf. 934587893
ornitologia@grupcatala.org

Cuereita blanca
Motacilla alba

Antonio Martínez

L'ATLES DELS OCELLS NIDIFICANTS DE CATALUNYA 1999-2001

El treball de camp de l'Atlas es prorroga un any

Enguany s'ha acabat el tercer dels tres anys inicialment previstos per dur a terme el treball de camp de l'Atlas. Encara queda molta feina per fer, principalment la recopilació de les dades dels col·laboradors que encara no han enviat les seves fitxes. De tota manera, ja s'ha començat a treballar en la realització dels mapes provisionals de les abundàncies relatives. A més, el nostre company Lluís Brotons ja està treballant en els models estadístics per realitzar aquest mapes i també ja s'ha començat a treballar en l'índex i el calendari d'execució del llibre.

Actualment la feina prioritària de l'atles és completar els buits que queden en els mapes d'algunes espècies i obtenir una major mostra de quadrats d'1x1 km en aquells sectors o ambients en els quals les primeres anàlisis posen de manifest una mostra insuficient o dels quals, finalment, no es rebin suficients dades. Aquesta feina la durà a terme un equip de professionals amb la finalitat de dirigir i controlar millor tot el procés de recollida de dades als diferents sectors i garantir que la informatització i tractament de les dades pugui ser el més ràpid possible i amb això assegurar la ràpida publicació de l'Atlas. Amb tot, la participació dels col·laboradors no queda tancada, ans al contrari, ja que continuarà sent la base principal del projecte. En efecte, durant el febrer-març de 2002 cal acabar els censos de les nocturnes que s'hagin deixat pendants. Al marge d'aquest fet, aquesta primavera (2002) és el moment que cal aprofitar per acabar de completar les fitxes fetes els anys anteriors i buscar aquelles espècies que creiem ens podien haver passat desapercebudes. És també important continuar aportant dades en forma de fitxes complementàries de qualsevol punt de Catalunya, en especial d'aquells sectors amb informació més deficient. Aquesta informació continuarà essent de gran importància per completar els mapes de distribució de les espècies, així com per

entendre les possibles tendències d'alguns ocells. En aquesta ocasió serà però imprescindible que tota la informació estigui en mans del GCA al finalitzar el mes de juliol, de tal manera que pugui ser tractada immediatament junt amb la informació generada pels professionals i incorporada als mapes de-

finitius, tant de distribució i tendència com d'abundàncies.

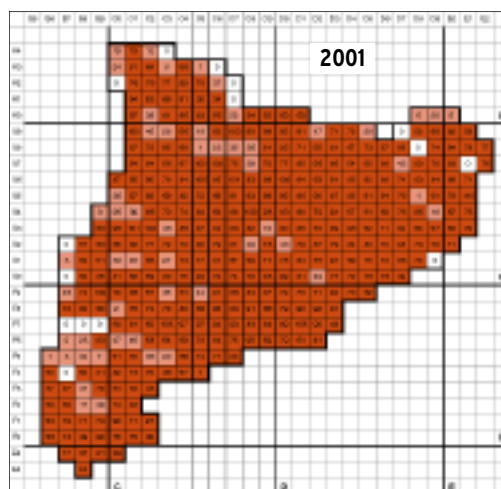
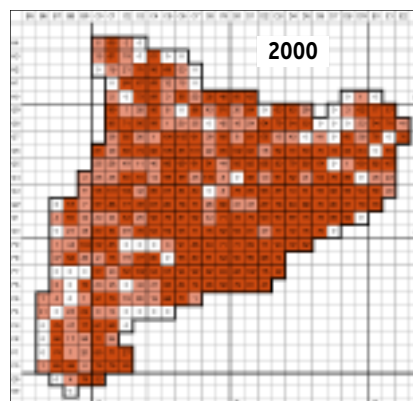
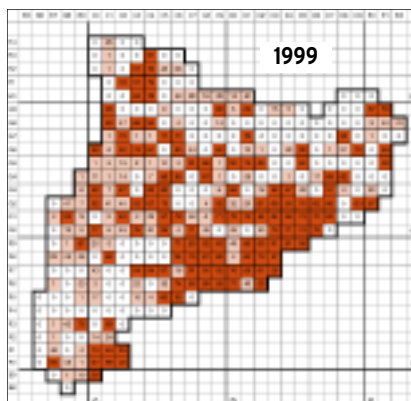
Recollides prop de 50.000 observacions

Durant aquests tres primers anys han participat en el projecte 448 ornitòlegs, 266 que tenien una o més quadrícules

Cristòfol Alamyà

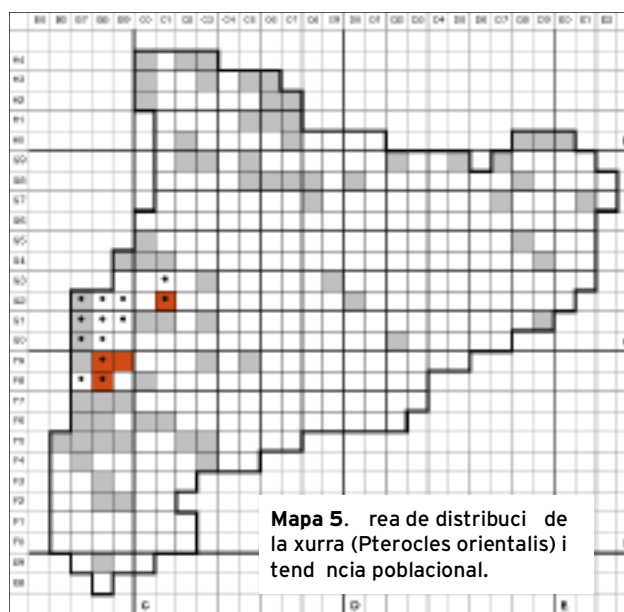
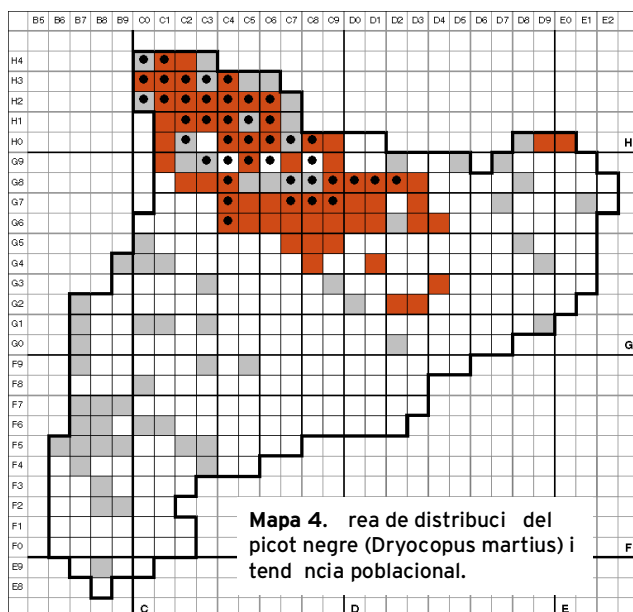
Picot garser petit
Dendrocopos minor

Mapes 1-3. Evolució del nombre d'espècies reproductores per quadrícula entre els anys 1999 i 2001 en base a les dades informatitzades.

■ Quadrícules completes o amb més de 50 espècies

■ Quadrícules cobertes deficientment

- Quadr cules deficientment cobertes el per ode 1999-2001
- Quadr cules amb indicis de cria durant el per ode 1999-2001
- Quadr cules amb indicis de cria durant el per ode 1975-1983
- Quadr cules amb indicis de cria durant el per ode 1975-1983 i 1999-2000
- Quadr cules amb pres ncia estival no reproductora el per ode 1999-2001

assignades i 182 que han aportat dades complementàries. Per ara s'han informatitzat 2.095 fitxes, 235 de quadrícula amb els censos dels quadrats d'1x1 km i 1.467 fitxes amb dades complementàries, que aporten prop de 50.000 registres i permeten millorar notablement la cobertura obtinguda durant els

Nom vulgar	Nom llat	Censos 1x1
Merla	Turdus merula	1354
Tud	Columba palumbus	1293
Mallerenga carbonera	Parus major	1287
Gafarr	Serinus serinus	1225
Oreneta vulgar	Hirundo rustica	1110
Pardal com	Passer domesticus	1105
Falciot negre	Apus apus	1096
Rossinyol	Luscinia megarhynchos	1056
Pit-roig	Erithacus rubecula	911
Cadenera	Carduelis carduelis	900
Tallarol de casquet	Sylvia atricapilla	875
Gaig	Garrulus glandarius	869
Gratapalles	Emberiza cirulus	867
Verdum	Carduelis chloris	853
Mallerenga blava	Parus caeruleus	812
Tallarol capnegre	Sylvia melanocephala	795
Cucut	Cuculus canorus	774
Pins com	Fringilla coelebs	770
Cargolet	Troglodytes troglodytes	766
Estornell vulgar	Sturnus vulgaris	744

Esp cies que s'han detectat en un major nombre de censos d'1x1 km, segons dades de l'atles informatitzades fins a gener del 2002.

dos primers anys (vegeu els mapes 1-3). Així s'ha passat de les 28,5 espècies de mitja per quadrícula de 1999 a les 49,9 del 2000 i les 65 del 2001. Es tenen ja dades de 369 de les 385 quadrícules Catalunya (95,8%) de les quals 305 (79,2%) es consideren ja mínimament ben cobertes de cara als mapes de distribució i de tendències.

Tot i no ser encara definitius, els mapes de moltes espècies ja es poden començar a considerar força fidels de la realitat. De fet la major part de les tendències que es van detectar en les primeres anàlisis (vegeu la circular nº 3 de l'Atlas dels ocells nidificants de Catalunya) es van mantenint en el seu conjunt. Així espècies forestals com el Picot negre *Dryocopus martius* confirmen la seva tendència expansiva (vegeu el mapa 4) i part de les espècies de conreus i ambients mediterranis oberts com la Xurra *Pterocles orientalis* estan en regressió (vegeu el mapa 5). En altres espècies com la Gavina corsa *Larus au-*

Nom vulgar	Nom llat	UTMs
Merla	Turdus merula	346
Pardal com	Passer domesticus	341
Oreneta vulgar	Hirundo rustica	340
Mallerenga carbonera	Parus major	338
Tud	Columba palumbus	336
Gafarr	Serinus serinus	333
Cadenera	Carduelis carduelis	330
Oreneta cuablanca	Delichon urbica	323
Falciot negre	Apus apus	319
Verdum	Carduelis chloris	314
Rossinyol	Luscinia megarhynchos	310
Picot verd	Picus viridis	307
Xoriguer com	Falco tinnunculus	305
Cucut	Cuculus canorus	304
Garsa	Pica pica	304
Gratapalles	Emberiza cirulus	301
Cuereta blanca	Motacilla alba	298
Tallarol de casquet	Sylvia atricapilla	297
Bitxac com	Saxicola torquata	296
Raspinel com	Certhia brachydactyla	294

Llistat de les 20 espècies més ben distribuïdes, que es troben en més quadrícules segons dades informatitzades fins a gener de 2002.

dominiels mapes perfilen molt bé quines són les àrees de campeig d'aquesta espècie, molt superiors a l'àrea estricta de cria.

JOAN ESTRADA & VITTORIO PEDROCCHI
Projecte Atlas
Telf. 93 458 78 93
atles@grupcatala.org

L'Atlas dels ocells nidificants de Catalunya és un projecte coordinat pel GCA, que rep el suport econòmic de la Fundació Territori i Paisatge de Caixa de Catalunya i del Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya. A més, l'Atlas dels ocells nidificants de Catalunya està també integrat i rep suport econòmic de l'Atlas de las aves reproductoras de España realitzat per la Sociedad Española de Ornitología.

PROGRAMA SYLVIA

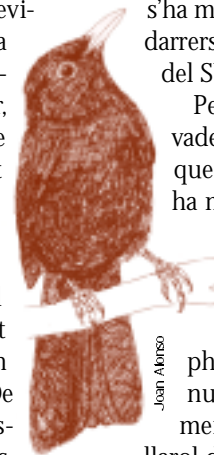
Un mal any per a la Merla *Turdus merula*

Durant l'estiu i tardor de 2001, molts anelladors van notar una forta davallada en el nombre de captures de Merla. La comparació de les dades del programa SYLVIA de les temporades de cria del 2000 i 2001 ens indica que tot es devia a una forta caiguda de la productivitat.

A l'espera del proper report del programa SYLVIA (que està previst trametre junt amb el número d'estiu de l'Abellero), us exposem alguns dels principals resultats observats durant la temporada de cria del 2001. Al 2001, el nombre d'estacions SYLVIA en funcionament ja passava de la trentena: en total van operar 34 estacions, 10 de les quals eren noves i 24 ja havien estat actives en anys anteriors. El nombre total d'ocells capturats durant la primavera/estiu del 2001 ha estat de 8.860 mentre que el nombre total de captures del programa ja ascendeix a 28.643.

Dels resultats d'enguany és especialment notòria la forta davallada de productivitat (i.e. del nombre de juvenils capturats) observada en la Merla i la Bosqueta vulgar *Hippolais polyglotta* (Taula 1). La davallada en el nombre de cap-

tures de la Merla ha estat tan evident que molts anelladors ja s'exclamaven de la seva escassetat durant l'estiu. A la tardor, la inusual manca d'efectius de l'espècie seguia essent molt òbvia: per exemple, a la campanya que es realitza cada any als Estanys de Can Jordà, a la Garrotxa, el nombre total de merles capturades durant la tardor del 2001 va ser un 75% inferior al del 2000. De fet, encara ara, durant les sessions hivernals del SYLVIA, l'escassetat de merles segueix essent molt patent. Com es pot veure, el principal responsable d'aquesta davallada no ha estat una disminució de la població adulta, sinó la conseqüència d'una pobra temporada de cria; de fet, la població adulta de merles sembla que

s'ha mantingut molt estable durant els darrers anys (vegeu Taula 1 i el report del SYLVIA de 2000).

Pel que fa a les tendències observades en altres espècies, cal remarcar que el Pardal comú *Passer domesticus* ha mostrat, per segon any consecutiu, una tendència significativament negativa en el nombre de captures d'adults (Taula 1).

La Boscarla de canyar *Acrocephalus scirpaceus* també ha disminuït significativament (un 40%) mentre que, contràriament, el Tallarol de casquet *Sylvia atricapilla* que l'any 2000 quasi va duplicar la seva productivitat respecte al 1999, ha patit un notable increment poblacional.

GABRIEL GARGALLO
Programa SYLVIA
Telf. 93 458 78 93
anella@grupcatala.org

Esp. cie	Adults				Juvenils				Proporci de juvenils						
	n ¹	2000		2001	% canvi ²	n ¹	2000		2001	% canvi ²	2000		2001		Canvi ³
		Datats	Prop.				Datats	Prop.							
<i>Troglodytes troglodytes</i>	13	39	34	-12,8	13	45	46	2,2	13	84	0,536	79	0,570	0,034	
<i>Erethacus rubecula</i>	15	89	127	42,7	16	198	208	5,1	15	287	0,690	334	0,620	-0,070	
<i>Luscinia megarhynchos</i>	20	146	172	17,8	20	75	80	6,7	20	219	0,333	252	0,317	-0,016	
<i>Turdus merula</i>	22	204	220	7,8	22	312	145	-53,5*	22	516	0,605	365	0,397	-0,207	
<i>Turdus philomelos</i>	10	11	23	109,1*	11	21	12	-42,9	9	31	0,645	25	0,400	-0,245	
<i>Cettia cetti</i>	10	34	41	20,6	9	88	110	25,0	8	120	0,725	149	0,732	0,007	
<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	4	238	146	-38,7	4	153	127	-17,0	4	391	0,391	273	0,465	0,074	
<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	3	27	25	-7,4	3	12	15	25,0	3	39	0,308	40	0,375	0,067	
<i>Hippolais polyglotta</i>	17	116	129	11,2	12	46	15	-67,4*	15	160	0,275	141	0,106	-0,169	
<i>Sylvia cantillans</i>	15	50	68	36,0	15	86	63	-26,7	12	120	0,650	124	0,460	-0,190	
<i>Sylvia melanocephala</i>	16	170	191	12,4	21	329	333	1,2	15	497	0,658	482	0,620	-0,038	
<i>Sylvia atricapilla</i>	17	118	173	46,6*	18	269	206	-23,4	16	386	0,697	374	0,545	-0,151	
<i>Regulus ignicapillus</i>	11	12	23	91,7	14	16	27	68,8	8	24	0,542	30	0,467	-0,075	
<i>Aegithalos caudatus</i>	18	39	58	48,7	15	73	69	-5,5	13	111	0,658	95	0,611	-0,047	
<i>Parus caeruleus</i>	15	55	49	-10,9	15	70	74	5,7	14	125	0,560	120	0,600	0,040	
<i>Parus major</i>	20	85	98	15,3	19	163	134	-17,8	19	247	0,660	225	0,564	-0,095	
<i>Certhia brachydactyla</i>	13	36	37	2,8	15	40	44	10,0	14	76	0,526	78	0,551	0,025	
<i>Passer domesticus</i>	15	187	111	-40,6*	11	56	47	-16,1	14	243	0,230	157	0,299	0,069	
<i>Fringilla coelebs</i>	6	21	7	-66,7	6	11	7	-36,4	5	27	0,259	13	0,462	0,202	
<i>Serinus serinus</i>	18	68	53	-22,1	12	32	26	-18,8	15	95	0,326	76	0,342	0,016	
<i>Carduelis chloris</i>	13	45	25	-44,4	10	10	11	10,0	8	48	0,188	34	0,294	0,107	
<i>Carduelis carduelis</i>	14	49	37	-24,5	9	20	19	-5,0	10	68	0,294	50	0,380	0,086	
Totes les esp. cies juntes	23	1839	1847	0,4	23	2125	1818	-14,4	23	3964	0,536	3665	0,496	-0,040	

Taula 1. Canvis entre els estius de 2000 i 2001 en el nombre d'adults i juvenils capturats i en la proporció de juvenils en el total de captures de les espècies objecte d'estudi. ¹nombre d'estacions incloses a cada any lisi. ²canvi percentual del valor obtingut al 2001 respecte al 2000. ³diferència de la proporció obtinguda al 2001 respecte a la de 2000. * indica un canvi significatiu a P<0,05.

NOVETATS AVIFAUN STIQUES

Crònica Ornitològica Octubre-Desembre 2001

D'aquesta tardor destaquen sobretot els territs cuablanc i cuallarg, diverses espècies d'oques, els mosqueters fosc i de Hume i el Sit caranegre. Com és habitual, podeu obtenir més informació d'aquestes rareses a la web Rare Birds in Spain (www.rarebirdspain.net).

Octubre

Durant una sortida amb embarcació als voltants del cap de Creus, Alt Empordà, el dia 20 es van observar unes 60 **Baldrigues mediterrànies** *Puffinus yelkouan*, 10 **Baldrigues balears** *P. mauritanicus* i algunes **cendroses** *Calonectris diomedea* Fora del delta de l'Ebre, on hi havia un mínim de 12 **Agrons blancs** *Egretta alba* el dia 1 i 64 exs. el dia 15, es van veure cinc ocells el dia 1 a la reserva natural del Remolar-Filipines al delta del Llobregat i dos el dia 8 i un entre els dies 23-30; a més, hi havia un exemplar a Ascó, Ribera d'Ebre, el dia 14 i un altre el mateix dia al Ter a Torroella de Montgrí. Aquest mes es van fer diverses observacions interessants de **Capó reial** *Plegadis falcinellus*, especialment al delta de l'Ebre on s'hi van comptar 74 ocells el dia 1, però també a la maresma de les Filipines, delta del Llobregat, on hi havia un exemplar el dia 14 i un altre a cal

Tet, també al Llobregat, el dia 30. Més rara va ser l'observació d'un **Territ cuablanc*** *Calidris fuscicollis* adult mudant a plomatge d'hivern als arrossars del Fondo de Llitera el dia 16 coincidint amb una entrada d'aquesta espècie neàrtica en el flanc oest del Paleàrtic. El dia 9 es va citar un altre limícola paleàrtic, un **Territ pectoral*** *Calidris melanotos* als Aiguamolls de l'Empordà, però la raresa més destacable del mes va ser l'observació d'un **Territ cuallarg*** *Bartramia longicauda* la segona per a Espanya i primera per a Catalunya, vist a Cal Tet, delta del Llobregat la tarda del dia 4. Aquest ha estat un més amb bona presència de **Piules grosses*** *Anthus richardi* amb un total de cinc ocells: un primer hivern que ha-

via mudat les cobertores mitjanes al patró d'adult però que retenia les terciàries gastades de juvenil a les marines de cal Tet, delta del Llobregat el dia 17; tres ocells (amb almenys dos primers hiverns) el dia 23 als prats de can Comes, als Aiguamolls de l'Empordà, i un altre ocell, diferent al del dia 17, vist el dia 30 al Prat de Llobregat. També destaca la citació d'un adult de **Piula gola-roja** *Anthus cervinus* observat als arrossars del Matà, PN Aiguamolls de l'Empordà el dia 20.

Piula grossa
Anthus richardi

Una de les dades més interessants d'aquest mes va ser l'observació d'un **Pin-sà trompeter** *Bucanetes githagineus* la Punta de la Banya, delta de l'Ebre, el dia 19. Curiosament, aquest exemplar anava anellat i es va poder llegir l'anella, la qual corresponia a un ocell anellat com a poll a Jijona (Alacant) el 20 de maig anterior. Aquesta és la primera citació d'aquesta espècie a Catalunya.

Novembre

En el mes de novembre continuaven els **Agrons blancs** del delta de l'Ebre, amb un mínim de 66 ocells el dia 1 i 73 el dia 15. També es van detectar agrons fora del delta: el dia 2 es va albirar un exemplar als arrossars de Pals, Baix Empordà, i el dia 4 n'hi havia dos en

aquest mateix lloc. A la ciutat de Girona hi havia un agró el dia 9, possiblement era el mateix ocell que ja s'havia vist per primer cop el 12 d'octubre. També al norest, es van veure tres exemplars a l'estany de Vilaüt, PN Aiguamolls de l'Empordà, el dia 20. El grup hivernant habitual de **Capons reials** va restar prop de l'illa de Buda, delta de l'Ebre, tot el mes, amb un total de 77 exemplars. El novembre va marcar l'arribada d'un seguit d'oques rares a Catalunya. Primer va ser als Aiguamolls de l'Empordà, on

el dia 13 es va detectar una **Oca de galta blanca** *Branta leucopsis* que restaria fins el 2002. Després, el dia 25 a Granollers va aparèixer un exemplar d'**oca del Canadà*** *Branta canadensis*, que va romandre fins a primers de desembre. Més inesperada, però, va ser el primer hivern d'**Oca riallera grossa** *Anser albifrons* que es va veure amb 16 **Oques vulgars** *Anser anser* a la maresma de les Filipines, al delta del Llobregat, entre el dia 17 i l'any 2002. No va ser una bona

temporada fora de l'Ebre per als **Morells xocolaters** *Aythya nyroca* una parella vista a la maresma de les Filipines, Viladecans, delta del Llobregat entre els dies 14-18 va ser l'única citació de l'hivern al Llobregat. A l'Ebre, hi havia un mascle adult a l'Encanyissada el dia 21. A banda d'aquests morells, un parell de joves o femelles de l'encara més rar **Morell d'ulls grocs** *Bucephala clangula* es va citar al Canal Vell entre el dia 21 i final d'any. I és que aquesta zona es va dur el premi gros i gairebé totes les aproximacions corresponents als ocells interessants observats el novembre. Dos **Morells buixots** *Aythya marilamascles* de primer hivern es van veure a l'Encanyissada el dia 21. Un limícola accidental a la Mediterrània com el **Territ**

NOVETATS AVIFAUN STIQUES

fosc *Calidris maritima* es va veure al Fangar el dia 3: un primer hivern, vist i fotografiat. La **Siseta cendrosa*** *Xenus cinereus* que es veia pel Delta des del juny de 2001, es va observar a la Tancada a principis de mes i a partir del dia 30 al Fangar. També prop de la Tancada, es va veure un **Aligot calçat*** *Buteo lagopus* juvenil el dia 16. Al Canal Vell es va continuar veient una **Fotja banyuda** *Fulica cristata* de les que estan reintroduint al país Valencià amb collar de PVC marcat '1X'. Si el mes anterior s'observaren als Aiguamolls i al Llobregat, el dia 18 es van veure tres **Piules grosses** als erms de la Tancada on hi van restar dos exemplars (adult i primer hivern) des del dia 30 fins final d'any. El dia 16 es van veure un seguit de passeriformes interessants: un mosquiter mostrant caràcters de la forma **tristis** es va veure al pont del Través a l'Encanyissada el dia 16 en companyia d'un **Mosquiter de Hume*** *Phylloscopus humela* primera citació per a Catalunya i Espanya. Per confirmar aquesta entrada d'ocells siberians, l'endemà, el dia 17 s'anellava un tristis al Canal Vell. En diferents indrets de Catalunya es van efectuar altres observacions de possibles tristis un ocell al campus de Bellaterra, Barcelona el dia 16 i ocells més aviat de la raça *abietinus* el dia 24 al delta del Llobregat i d'altres al delta de l'Ebre. Aquests ocells no van venir sols: al Sot del Fuster, Vilanova de la Barca, Segrià, es va trampejar i anellar un **Mosquiter fosc*** *Phylloscopus fuscatus* el dia 15, el segon per a Espanya i primer per a Catalunya. Abans, el dia 4 al Canal Vell ja s'havia anellat una altra notable raresa: un **Mosquiter de doble ratlla*** *Phylloscopus inornatus* Tot plegat començava a recordar una mica els continguts de les revistes britàniques quant a l'aparició d'aquests silvíds poc freqüents a casa nostra.

Desembre

El dia 4 es va veure un **Cabussó Orellut** *Podiceps auritus* a la badia del Fangar, delta de l'Ebre. Es van observar concentracions d'unes 200 **Baldrigues balears** des de la platja de l'Almadra-

va, Baix Camp, el dia 8 i n'hi havia una setantena conjuntament amb unes 30 **baldrigues mediterrànies** al cap de Creus, Alt Empordà, el dia 9. El dia 18 es van produir de forma simultània dues observacions hivernals de **Martinet menut** *Ixobrychus minutus* un ocell va ser anellat a la maresma de les Filipines, delta del Llobregat i un altre va ser vist al Riet Fondo, delta de l'Ebre.

Oca riallera grossa
Anser albifrons

Ferran Lopez

Un total de 92 **Agrons blancs** i 104 **Capons reials** van ser censats al delta de l'Ebre on hi van restar tot el mes. Als Aiguamolls de l'Empordà, es va veure un **Ibis sagrat*** *Threskionis aethiopicus* a l'estany de Palau el dia 18. També als Aiguamolls, l'**Oca de galta blanca** del mes anterior va estar a la zona tot el mes. Al Llobregat encara hi era present l'**Oca riallera grossa** durant tot el mes i, novetat, al delta de l'Ebre el dia 3 va aparèixer el 4t ocell per a Catalunya i el segon d'aquest hivern: un adult es va veure en companyia d'**Oques vulgars**. Al Llobregat el dia 4 es va detectar un ànec mascle presumptament híbrid entre collverd i xibec *Anas platyrhynchos* x *Netta rufina* Aquest ocell s'observà intermitentment fins a finals de mes. L'únic lloc on es té constància de la presència de **Morells xocolaters** va ser el delta de l'Ebre, on fins a 11 exemplars van ser censats el dia 19 (3 a l'Encanyissada i 8 al Canal Vell). Possiblement lligats a l'entrada d'anàtides

per l'onada de fred que va afectar Catalunya a partir del dia 14, es van registrar un total de 7 **Morells buixots** també en aquest delta el dia 19, amb 2 primers hiverns mascles a l'Encanyissada i 5 al Canal Vell (3 femelles/1r hivern, 2 mascles 1r hivern). Tant al delta de l'Ebre com el del Llobregat, el mes de desembre va ser un bon mes quant a la presència d'**Ànecs foscos** *Melanit-*

ta fusca. Es van detectar tres ocells des d'un vaixell en front del delta del Llobregat els dies 4 i 5, amb un parell més al delta de l'Ebre el mateix dia i tres el dia 17 a la platja de la Marquesa i dies després fins a 9 exemplars entre el Trabucador i la Marquesa. Al Llobregat es van veure un altre cop dos individus el dia 28. La col·lecció d'ànecs escassos es va completar amb un **Ànec glacial** *Clangula hyemalis* mascle de primer hivern que va ser vist el dia 22 de novembre a la Tancada i que hi va romandre fins el gener de 2002. L'**Aligot calçat** que es va trobar el novembre al delta de l'Ebre va estar fins a final d'any deambulant prop de la Tancada. Als arrossars de la Gallinera, al PN Aiguamolls de l'Empordà es va veure, en molt bones condicions, un **Falco llaner** *Falco biarmicus* el dia 2. Entre els dies 5 i 12 es va observar un **Esparver d'espattes negres** *Elanus caeruleus* prop de Nulles a l'Alt Camp. Al delta de l'Ebre el dia 3 es va detectar un bàndol hivernal

NOVETATS AVIFAUN STIQUES

de **territs de Temminck** *Calidris temminckii* 22 ocells (16 en arrossars propers al Canal Vell i 6 a Buda). El dia 4 es va anotar una citació molt tardana de **Paràsit cuaample** *Stercorarius pomarinus*, quan es va veure un ocell volant cap el sud a 2,5 milles fora de la costa davant el delta del Llobregat. A l'Ebre continuaren les **Piules grosses** de la zona de la Tancada, amb un individu observat el dia 7 i dos un altre cop el dia 17. Un tercer exemplar solitari es va veure a l'Illa de Mar el dia 21. Un **Mosquiter comú** que presentava caràcters de la for-

ma **tristis** va ser vist i sentit reclamant a un parc urbà del Prat de Llobregat, Barcelona, el dia 15, després de l'onada de fred que afectà Catalunya a partir del dia 14. Aquesta onada, amb importants zones del país cobertes per la neu durant dies, va provocar mortaldats importants de passeriformes sobre tot a les comarques de Lleida on les carreteres eren l'únic lloc disponible per alimentar-se, fet que esdevingué una trampa mortal per a molts ocells. El fred va portar també el que, cas de ser acceptat, seria la primera citació per a Cata-

lunya de **Sit caranegre*** *Emberiza aureola*: una femella o 1r hivern va ser vist i fotografiat a una granja de entre Torregrossa i Bell-lloc, Garrigues, associat a fringíl·lids el dia 23. Tot plegat una tardor i començament d'hivern prou destacat i interessant quant a les novetats ornitològiques a Catalunya.

RICARD GUTI RREZ
Rgutierrez@correu.gencat.es
Gutarb@hotmail.com

Amb la col·laboració de **DAVID BIGAS** i **RA L AYM**

* Rareses que necessiten homologació pel Comitè de Rarezas de SEO/Birdlife.

Noves espècies anellades

Mosquiter fosc *Phylloscopus fuscatus*

El dia 15 de novembre de 2001, durant la campanya de migració postnupcial del Sot del Fuster, Vilanova de la Barca (Segrià) es va anellar un exemplar de Mosquiter fosc *Phylloscopus fuscatus* la primera citació d'aquesta espècie per a Catalunya.

Durant l'última batuda del dia, als voltants de les sis de la tarda i amb molt poca llum, vaig trobar a la xarxa un ocell petit que d'entrada suposava que era un Mosquiter comú *Phylloscopus collybita*, espècie força nombrosa en aquesta època de l'any. De seguida em va sobtar el veure que l'ocell era força nerviós i que emetia un "txac" força semblant al de la Boscarla de canyar *Acrocephalus scirpaceus* a la vega- da que aixecava la cua a l'estil de la Cotxa blava *Luscinia svecica*. Abans de treure l'ocell de la bossa vaig consultar les guies de què disposava i vaig comprovar que l'única espècie de mosquiter que fa aquest tipus de reclam és el Mosquiter fosc *Phylloscopus fuscatus*. El pas següent va ser comprovar les característiques morfològiques i biomètriques que iden-

tifiquen aquesta espècie que coincideix amb les de l'ocell capturat.

Un cop feta la identificació, vaig informar de la captura als anelladors locals i als companys del GCA, els quals van suggerir que es podia fer una bona difusió de la notícia. D'aquesta manera, es va contactar amb els mitjans de comunicació i la notícia es va difondre a l'apartat del temps del Telenotícies migdia de TV3 i al Telenotícies comarques de Lleida del dia 16 de novembre de 2001. Al cap de dos dies la notícia també es va publicar al diari local "La Mañana".

Descripció

Forma general de Mosquiter comú *Phylloscopus collybita*. Color de les parts superiors uniformement marró fosc, sense rastre de verd ni de groc, fet que el diferencia del Mosquiter de Schwarz *Phylloscopus schwarzi*. Parts in-

feriors contrastadament blanc brut amb els flancs tirant a ocre-marró, sense rastre de groc. Forma del cap típica de Mosquiter, amb tendència a ser una mica gros. Llista superciliar molt contrastada i àmplia de color blanquinós brut, amb la part anterior, que va del bec a l'ull, més ben definida, a diferència del Mosquiter de Schwarz *Phylloscopus schwarzi*. Gola i taques de la galta igualment contrastades de color blanc brut. Potes de color carn i més "camallarg" que el Mosquiter comú. Cua molt desgastada, la qual cosa s'adiu amb el fet que és una espècie que acostuma a buscar l'aliment pel terra.

Dades de l'anellament:

Localitat: Sot del Fuster, Vilanova de la Barca (Segrià)

Data: 15/11/01

Espècie: *Phylloscopus fuscatus*

Anella: AZ7701

Edat: desconeguda.

Sexe: indeterminat.

Ala (corda màxima): 55 mm.

PR3: 42 mm.

Pes: 8,4 grs.

Greix: 3

Múscul: 2

Eladi Ribes

ORYX esponsoritza la secció novetats bibliogràfiques

NOVETATS BIBLIOGRÀFIQUES

Pyle, P. 1997.

Identification Guide to North American Birds. Part I: Columbidae to Ploceidae.

Slate Creek Press, Bolinas, California.

Aquest llibre és una de les contribucions al món de la identificació més significatives aparegudes fins al moment. La seva importància com a eina de treball, sobretot pel que fa a l'anellament, transcendeix els límits del continent nord-americà.

Es tracta d'un treball modèlic de recopilació dels coneixements sobre patrons de muda, datat, sexat, diferències entre subespècies reconegudes i variació geogràfica que es tenien fins a la data de publicació, de totes les espècies natives d'ocells "terrestres" (a excepció dels rapinyaires diürns) que crien als Estats Units i Canadà, més dues espècies divagants habituals i tres d'introduïdes. També s'hi inclou un llistat de les espècies que se sap s'han hibridat amb una altra espècie concreta.

El llibre consta d'una introducció seguida del tractament de les 395 espècies reconegudes fins llavors per l'American Ornithologists' Union, una àmplia secció dedicada a la literatura citada i un índex alfabètic.

La introducció inclou una profunda revisió de les tècniques de datació i sexat. És especialment interessant l'ús de la datació mitjançant el grau de pneumatització cranial, una tècnica amb una fiabilitat tant o més gran que la determinació de l'edat mitjançant el plomatge i que, malauradament, és coneix deficientment a casa nostra.

La secció de tractament de les espècies inclou una introducció a la muda incompleta i a la datació dels "quasi-passerines" de gran interès degut a la inexistència d'una informació equivalent per als mateixos ordres a Europa. Tam-

bé hi ha una introducció als límits de la muda als passeriformes nord-americans i un paràgraf d'introducció per a cadascuna de les seves famílies reconegudes fins a la data de publicació. El text dedicat a cada espècie conté una descripció de les característiques que serveixen per diferenciar-les d'altres espècies semblants (de força utilitat quan es tracta d'una espècie que no s'ha anellat mai), un resum de les variacions geogràfiques (incloent-hi la descripció de subespècies i la seva distribució durant l'època de cria i d'hivernada), l'extensió i el calendari de muda i de pneumatització, les diferències per grups d'edat i sexe, un diagrama de barres on es visualitza per a cada mes de l'any el % d'individus que es poden sexar i/o datar amb fiabilitat, els híbrids coneguts i, finalment, un llistat de referències bibliogràfiques.

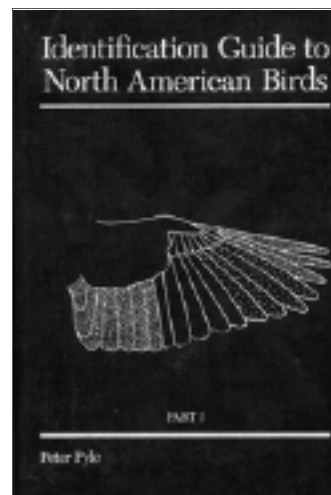
Els principals inconvenients d'aquesta guia són la lectura feixuga, lenta i, de vegades, també llarga (vegeu per exemple Traill's Flycatcher) que fa difícil extreure amb rapidesa la informació i, per tant, alenteix el temps de manipulació de l'ocell. Així mateix, el gruix del llibre en sí fa que sigui difícil mantenir-lo obert a la pàgina desitjada. Per al seu ús al camp seria convenient transformar la informació en forma de claus i quadres sinòptics, la qual cosa ja ha estat portada a terme per certs grups ornitològics dels Estats Units amb aquelles espècies que capturen més freqüentment.

Malgrat la presència de les errates i omissions pròpies d'un llibre que conté un volum tan gran d'informació, amb tantes referències i autoreferències, i malgrat el seu caràcter poc manejable al camp és un llibre d'adquisició obligada per a tots aquells que vulguin aprofundir els seus coneixements en el camp de l'anellament científic o que anellin a l'altra banda de l'Holàrtic.

Aquest llibre no és un llibre d'autor a l'ús, sinó una compilació de la informació sobre el tema disponible fins al moment. Com el propi autor-compiler diu a la introducció, un dels principals objectius de la guia és cridar l'atenció sobre aquells problemes encara sense resoldre o sobre aquells aspectes que necessiten més estudi, com ara la reavaluació de criteris de datació i sexat dubtosos (i n'hi ha molts: la determinació del sexe als ocells de primer hivern de *Regulus calendula* de *Carduelis*

tristis és un dels més immediats). Així doncs es tracta d'un "work in progress" que, amb l'addició dels nous coneixements, la transformació de la seva informació en quelcom d'àgil i pràctic al camp i, sobretot, l'aparició de la projectada i ambiciosa Part II esdevindrà una obra impressionant que superarà de llarg el que s'ha fet fins ara a Europa (principalment quant a no passeriformes), i això malgrat la humilitat amb què reconeixen anar endarrerits uns deu anys respecte a nosaltres, els europeus.

SANTI GUALLAR

NOVETATS BIBLIOGRÀFIQUES

Dalmau i Ausàs, J. 2000.

Els Ocells del Segre a la Seu

Ajuntament de la Seu d'Urgell i coop. Cad . La Seu d'Urgell

Les comarques de l'àrea del Pirineu han estat tradicionalment poc estudiades a nivell ornitològic. Per això, és d'interès l'aparició d'aquest llibre divulgatiu del nostre company Jordi Dalmau, ja que ens apropa als valors avifaunístics dels ocells del Segre a la Seu i per extensió també als de la comarca de l'Alt Urgell.

Aquest llibret de 144 pàgines, profusament il·lustrat descriu els ocells observats al Segre a la Seu. El seu autor, Jordi Dalmau, anellador expert del GCA, en els darrers anys ha dedicat un esforç important a l'estudi de la migració dels ocells a la Seu.

Per això, ha realitzat diverses campanyes sobre la migració postnupcial que han aportat informació novedosa sobre un territori del qual fins ara se'n coneixia realment molt poc. Aquest llibre, de vocació clarament divulgativa, aporta moltes dades resultat de l'anellament com per exemple la captura d'un Repicatalons petit *Emberiza pusilla* l'octubre del 2000 o el pas de Boscaler pintat gros per la vall del Segre. Després d'una breu introducció amb unes consideracions prèvies, el capítol princi-

pal del llibre és el catàleg d'espècies on l'autor fa un repàs dels ocells del Segre. Per a cada espècie es dona una descripció sintètica de dues o tres línies i uns comentaris sobre la seva situació a la Seu. Gairebé la meitat de les espècies estan il·lustrades amb fotos generalment de bona qualitat, la majoria de l'autor i d'ocells capturats per a l'anellament però també amb fotos d'altres autors com Pere Miquel Parés i Joan Gispert.

Al llibre hi trobem exemples particulars de les condicions climàtiques dures, inherents a un territori septentrional com la Seu que sovint rep nevades primaverals tardanes que coincideixen amb la migració primaveral de molts ocells. Així per exemple, es fa referència a les nevades del 5 d'abril de 1994 o la del 15 d'abril de 1999 quan les inclemències del temps van fer que se sedimentessin molts migrants estivals i es van fer observacions d'espècies que encara no havien estat citades amb anterioritat a la zona.

La part final del llibre descriu diversos itineraris pel riu, una descripció de les principals amenaces amb suggeriments per a la seva millora i un capítol-resum de les principals activitats ornitològiques dutes a terme a la comarca de l'Alt Urgell.

En resum, es tracta d'un llibre que tot i la seva senzillesa, resulta molt amè, d'aquells que després d'una fulejada et fan agafar ganes d'agafar els prismàtics i sortir a mirar ocells. Molt recomanat, doncs, per a totes les persones afeccionades a l'ornitologia i en especial per a aquelles persones que vulguin conèixer amb detall quins ocells es mouen pel Segre a la Seu.

RA L AYM

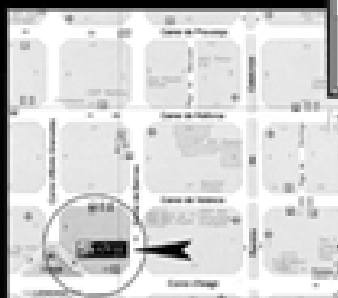
ORYX CANVIA DE LOCAL

La nova botiga d'Oryx.

Un ampli espai per el naturalista.

Ens hem traslladat al centre de Barcelona per oferir-vos un nou espai on puguteu venir a conèixer, consultar o simplement a veure i comparar els nostres productes. Un renovat espai que ens permet ampliar la nostra oferta de: llibreria especialitzada, òptica, equips per a l'ornitòleg, botànic, entomòleg, etc., roba i complementos, "trides" i material de camuflatge, calces nia i menjadores per a aus, etc., etc.

EL DIA 22 D'ABRIL A LAS 19h US CONVIDEM A LA INAUGURACIÓ OFICIAL DEL NOU ORYX, AMB PRESENTACIONS DE LLIBRES I ALTRES NOVETATS, AUDIOVISUALS I COPA DE CAVA. ¡US ESPEREM!

Oryx

botiga de l'amant de la natura

**INOVA
ADREÇA!**

C/ BALMES, 71
08007 BARCELONA
Tel.: 93 418 55 11
Fax: 93 418 81 17
oryx@weboryx.com

VISITA LA NOSTRA WEB www.weboryx.com

AGENDA

2 de març al 30 de maig

Campanya d'anellament Piccole Isole 2002 als Aiguamolls de l'Empordà
Nova campanya d'anellament sobre la migració prenupcial de passeriformes als Aiguamolls inscrita dins el projecte Piccole Isole

Responsable: Oriol Clarabuch.
Tf. 656327223

16 d'abril al 15 de maig

Campanya d'anellament Piccole Isole 2002 al delta de l'Ebre

L'estació de Canal Vell a Deltebre estarà en funcionament des del 16 d'abril al 15 de maig, i es farà un seguiment del pas primaveral de passeriformes.

Responsable: Sergi Sales
Tf. 616 994030 / 977 267082

5 d'abril al 5 de maig

Campanya d'anellament a la Nava (Palència)

La Fundació Global Nature organitza una campanya d'anellament a la

llacuna de la Nava (Fuentes de Nava, Palència) per obtenir informació sobre la fenologia migratoria de diverses espècies de passeriformes i en especial de la Boscarla d'aigua Acrocephalus paludicola

Contacte: Fernando Jubete.
Corro Postigo, 1. 34337 Fuentes de Nava (Palència) Tel. 979 842 398
e-mail: lanava@teleline.es

CONFERÈNCIA

Dimecres 3 d'abril

La influència del vent en la migració dels ocells: el cas de l'Empordà

Carles Barriocanal, David Robson i David Montserat. Grup Català d'Anellament
Es presenten els resultats dels estudis que relacionen la influència del vent amb la parada de descans i alimentació dels ocells migratoris als aiguamolls de l'Empordà amb el cas de la Boscarla de canyar durant la migració prenupcial.

Lloc: Sala d'actes del Museu de Zoologia. Horari: 19.30 h. a 21.00 h.

CURSOS del GCA

informació: www.grupcatala.org

13 i 14 d'abril de 2002

Curs pràctic intensiu d'introducció a l'anellament (Tarragona)

13 d'abril de 2002

Curs intensiu sobre muda, datació i sexat a la primavera (Vilassar de Dalt, Barcelona)

20 d'abril de 2002

Curs intensiu sobre muda, datació i sexat a la primavera (Banyoles, Girona)

11 de maig de 2002

Curs sobre informàtica bàsica per a anelladors (Girona)

ASSEMBLEA

6 i 7 d'abril

Assemblea general ordinària del Grup Català d'Anellament, Flix

L'assemblea tindrà lloc el diumenge a les 11:00. El dissabte es faran diverses xerrades així com el tradicional concurs d'identificació.

FORMULARI DE SUBSCRIPCIÓ PER AL 2002. Vull subscriure'm al GCA per al 2002 per la qual cosa rebré: Butllet GCA, l'Anuari d'Ornitologia, l'Abellerol i la Revista de Anellamiento. Si us plau afegiu les meves dades al directori de subscriptors.

Tipus de quota Familiar (36,06 €) Nom de la parella _____
 Individual (24,04 €) Menor de 18 anys (12,02 €) Data naixement: __/__/__

Nom i cognoms _____

Adreça _____ Ciutat _____

Codi postal _____ Tel. _____ Correu electrònic _____

Domiciliació bancària En/Na: _____

Autoritzo el Banc/Caixa: _____

Entitat Agència Control Número de compte

domiciliat a _____ carrer/plaça _____

perquè carregui en aquest compte bancari del qual sóc titular l'import de les quotes anuals que em per toquin com a soci subscriptor del Grup Català d'Anellament.

Signatura: _____

_____ a _____ de _____ de 200_____

Grup Català d'Anellament

Museu de Zoologia
Passeig Picasso, s/n
08003 Barcelona
Tel.: 93 319 42 79
Correu electrònic: gca@grupcatala.org
Pàgina web: www.grupcatala.org

